

Fagmål for faget dansk.

Aalborg Friskole.

Redigeret 12.09.06

1. Indledning

Indledningsvis har vi valgt at kopiere fra skolens pjece, der på bedste vis redegør for, hvordan vi tilrettelægger undervisningen, hvad vi lægger vægt på og med hvilke øjne vi anskuer et begreb som fagmål.

At de forskellige oplæg til beskrivelse af fagmål i deres udformning er ret forskellige, ser vi som et godt tegn på, at vi arbejder:

- Forskelligt – men ud fra samme grundtanke.
- Fagligt engageret og ansvarligt - men fleksibelt og åbent for input, spontanitet og aktuelle indslag.
- Ud fra årsplaner der både tilgodeser elevmedbestemmelsen, lærerteamets ønsker om tværfaglige- og tværklasselige perioder, hensynet til den enkelte klasses faglige og sociale liv, niveau og behov, skolens forskellige traditioner i årets løb og de enkelte fags beskrevne FAGMÅL.
- Med glæde, som en del af en engageret flok voksne omkring Aalborg Friskoles hverdag!

Denne samling af tekster er til brug for nuværende og kommende personale på stedet, samt til orientering af interesserede forældre i- og udenfor bestyrelsen.

Det skal pointeres, at den ikke lader sig bruge som kontrollerende opslagsværk, da hele ånden bag al undervisning på denne skole baseres på en forståelse af ovenstående punkter omkring undervisningens tilrettelæggelse.

God læselyst!

2. Aalborg Friskole og folkeskoleloven (udpluk fra skolens pjece)

På en lilleskole kan man i princippet undervise efter helt andre planer end i folkeskolen. På Aalborg Friskole har vi valgt at undervise således, at vi kan opfylde folkeskolens krav, men uden at være bundet af de kommunale læseplaner.

Når vi har truffet dette valg, er det fordi vi mener, at loven lægger en fornuftig ramme om undervisningen. Samtidig har vi valgt at tilbyde eleverne folkeskolens afgangsprøve og er derfor forpligtede til at opfylde kravene i loven i forhold til eksamensfagene.

Overordnet set følger Aalborg friskole læseplanerne, som de er formuleret i undervisningsministeriets fælles mål. Vi har dog lavet enkelte tilføjelser, som beskrives på de følgende sider. Disse skal derfor læses som et supplement til *Fælles mål*. Eksempelvis er IT en integreret del af undervisningen allerede fra indskoling. Eleverne lærer derfor tidligt at benytte computeren som hjælpemiddel i fremlæggelser og præsentationer af projekter og emnearbejder. Dette medfører, at programmer som eksempelvis PowerPoint ofte vil være en del af fremlæggelser fra mellemtrinnet og fremad. Når eleverne benytter IT i den daglige undervisning, er det desuden en nødvendighed, at eleverne oparbejder en evne til kritisk brug af kilder.

Den store principielle afvigelse ligger i inddelingen af klassetrin på Aalborg friskole. Afvigelsen er formel end principiel da vi selvfølgelig tager del- og trinmålene med i vores pædagogiske overvejelser og vores undervisning.

På Aalborg friskole er undervisningen inddelt i tre grupper:

- Indskoling eller rød gruppe; børnehaveklasse til og med 3. Klasse
- Mellemtrinnet eller gul gruppe; 4. til 6. klasse
- Udskoling eller grøn gruppe 7. til 10. klasse

Del- og trinmålene er de samme som undervisningsministeriet, men 3. klasse er en integreret del af indskolingens ligesom 4. klasse er en del af mellemtrinnet. Dette

giver den fordel at 3. klasse både får den gode sociale oplevelse at være forbillede for nogle mindre klasser og forberedes på gruppeskiftet i trygge rammer.

3. Undervisningens tilrettelæggelse (udpluk fra skolens pjeces)

Vi ønsker at tilgodese de mange forskellige måder, som børn læser på. Vi arbejder derfor med en kombination af videnstillelse, praktiske færdigheder og oplevelser, såvel i de enkelte timer/moduler som i året som helhed.

Udgangspunktet for undervisningen er, at børnene skal have mulighed for at tage ansvar for egen læreproces. Undervisningen og dermed kravene til børnene tilrettelægges således, at de op gennem skoleforløbet får stadig større indflydelse på - og ansvar for undervisningens form og indhold.

Da vi kun har forpligtet os over for folkeskolelovens overordnede rammer og ikke bundet af de kommunale læseplaner for de enkelte fag, vil man se, at undervisningen på skolen er præget af følgende principper:

- Undervisningen er organiseret i temaer eller emner.
- Undervisningen er kun i beskeden omfang opdelt i fag.
- Grundlæggende færdigheder understøttes af intensive kursusforløb.

I temaforløbene arbejder vi helt eller delvist på tværs af grupper og klasser. Vi har opstillet fagmål for, hvad vi ønsker, eleverne skal kunne på de enkelte trin. Fagmålene indeholder:

- Mål for fagligt niveau på de enkelte trin op gennem skoleforløbet.
- Eksempler på emner, der skal gennemarbejdes på de enkelte trin.

Fagmålene er primært tænkt som arbejdsredskab for lærerne.

Begrebet "kreative fag" opfatter vi som et væsentligt arbejdsgrundlag i alle fag. Kreativiteten og fantasien bevares og udvikles ved, at vi i vid udstrækning arbejder i emne- og problemorienteret, hvorved de enkelte fag kommer til at optræde i en naturlig og anvendelig sammenhæng. Et emne som "Afrika" kan indeholde fag som f.eks. dansk, matematik, geografi, historie, biologi, billedkunst, musik, formning og madlavning. Teknik- og redskabsindlæringen kan i perioder/på visse klassetrin også trænes særskilt i værksteds- eller valgfagstimer.

4. Dansk

På Aalborg Friskole arbejdes der med dansk og dets forskellige discipliner hele dagen; men den målrettede undervisning ligger i de timer, der hedder dansk/emne.

Jævnfør vores overordnede opfattelse af, hvordan undervisningen tilrettelægges her på stedet, så bruges disse timer fra 1. klasse og hele vejen op gennem forløbet på 2 måder:

Kursusforløb, hvor færdighederne indlæres og trænes på et relevant niveau.

Projekt/emneforløb, hvor dansk bruges til at skaffe viden og erkendelse med.

Vi lægger vægt på, at et forløb af denne type indeholder samtale og fremlæggelse, så den enkelte elev får mulighed for at stå frem for et publikum.

4.1. Rød Gruppe

I Rød Gruppe står *oplevelse* meget centralt. Den skal motivere og give stof til den teoretiske læring. Derfor arbejdes der i høj grad med ikke-fagdelt emneundervisning med indlagte små kursusforløb. Hver enkelt elev arbejder med sit sprog i mange sammenhænge og på mange niveauer ved at:

- Tale.
- Lytte til andre.
- Skrive.
- Læse.
- Eksperimentere med ord, sprog og tekster.

Følgende **aktiviteter** prioriteres højt:

- Samtale, arbejde med gode samtale- og lyttevaner. Indholdet kan være elevernes hverdag, eller diskussion af saglige emner.
- Lærens oplæsning (eventyr, sagn, myter, sagaer og sangtekster).
- Elevers og lærens fortælling.
- Bogstavindlæring (arbejde med bogstavets navn, form og lyd).
- Læseindlæring (elevens egne tekster om oplevelse, tanker og følelser).
- Fri selvstændig læsning (letlæsningsbøger på forskellige niveauer).
- Håndskrivning (trykbogstaver) og skrivning på computer.
- Drama og teater (forestillinger for andre klasser og forældre).

Følgende **emneforløb** går igen i Rød Gruppe:

- Årstidernes skiften.
- Lilleby
- Indianere.
- Den nordiske mytologi.
- Det Gamle testamente.

Evaluering

Vi laver en læseevaluering af Myrerne, (yngste læsegruppe), for at kende elevernes forudsætninger for at læse. På den måde dannes den naturlige ramme for en målrettet differentieret læseundervisning

Der evalueres efter hvert emne ved at udarbejde en læsebog.

Vi gør meget ud af sproglig opmærksomhed, rim & remser og leg med de forskellige angrebsteknikker ved læseindlæring, hvor lydstavning er vigtigt.

Mål for hvad børnene skal kunne, når de forlader Rød Gruppe:

- At kunne bogstaverne 100%.
- At kunne indholdslære.
- At have styr på at anvendelige angrebsteknikker i danskarbejdet (stavelsesdeling, lydstavning, bogstavernes forskellige værdier, stumme- og bløde bogstaver osv.).
- At kende de 3 vigtigste ordklasser; navneord, udsagnsord og tillægsord).
- At kunne udtrykke sig skriftligt i små historier og tekster.

4.2. Gul Gruppe:

I Gul Gruppe er børnene *nysgerrige*. Deres horisont er videre, de har færdigheder, som kan bruges til at stille nysgerrigheden med, og det stadium er nået, hvor de kan begynde at tænke abstrakt. Undervisningsforløbet vil være delt op i perioder med:

- Rent fagligt arbejde.
- Projektarbejde.
- Emnearbejde.

Følgende **aktiviteter** prioriteres højt:

Fra Rød Gruppe er der mange ting at bygge videre på at og at vedligeholde. Her er bl.a. tale om:

- Stavereregler. Læsefærdighed og –hastighed, mundtlige- og skriftlige udtryksformer.

- Der arbejdes med grammatiske grundregler; ordklasser (substantiver, verber, adjektiver), sætningsled (verballed, subjekt, objekt og indirekte objekt), syntaks (helsætninger, ledsætninger og sætningernes indbyrdes forhold).
- Der arbejdes enten med grammatiske eller nye komma.
- En funktionel sammenhængende skrift skal indarbejdes, ligesom elektronisk databehandling skal videreudvikles.

Tekstarbejde:

Eleverne lærer at arbejde med tekstanalyse: genrebestemmelse, tema, fortællersynsvinkel, personkarakteristik, miljø. Dette kan udvides med forfatterportrætter og tidsportrætter. Vi må ikke glemme at tekstarbejde faktisk er et led i kulturel og personlig dannelse.

Det skriftlige arbejde:

Eleverne skal lære at udtrykke sig i et levende, flydende og varieret sprog, som afspejler det, som er typisk for de forskellige genrer.

Projektarbejdsformen:

I det daglige arbejdes der med projektformen, som består af følgende faser:

- Inspiration (lærer).
- Indsamling (lærer og elever).
- Bearbejdning (elever).
- Fremlæggelse (både skriftlig og mundtlig) (elever).
- Evaluering (lærer og elever).

Under hele forløbet er læreren naturligvis vejleder.

Fælles **emneuge** i Gul Gruppe:

I løbet af Gul Gruppe arbejder vi også med forskellige emner på tværs af klasserne. Typiske emner vil f.eks. være:

- Middelalder.

- Opdagelsesrejser.
- Universet.

Her arbejder i forskellige kreative værksteder.

Andre udtryksformer:

I Gul Gruppe påbegyndes arbejde med andre udtryksformer (lyd, billeder, reklamer, film o.a.).

Mål for hvad børnene skal kunne når du forlader Gul Gruppe:

- Stavning af almindeligt brugte ord.
- De grammatiske grundregler (til brug også i fremmedsprogsundervisningen).
- Skrivning af egne tekster.
- Hurtig og effektiv læsning af fag- og skønlitteratur (i gul gruppe skabes læsehestene).
- Være dygtige til gruppearbejde, kunne påtage sig de forskellige opgaver, være fleksible og have blik for hvilke arbejdsområder de personligt skal træne.

4.3. Grøn gruppe

I Grøn Gruppe er børnene – de unge mennesker – på vej mod en højere grad af selvstændighed. Det er ikke altid, at det er dansk faglighed, der forstyrrer de unge menneskers verdensbillede og der arbejdes meget med et begreb som ansvarlighed – både overfor sig selv, gruppen og klassen. Men sproget som kommunikationsmiddel er utroligt vigtigt.

Følgende **aktiviteter** prioriteres højt:

Tekstlæsning på højere plan:

- Tekstarbejde, -analyse og -fortolkning.
- Genregennemgang (sagprosa, lyrik, eventyr, prosa, billeder, reklamer, film m.v.).
- Forfatterskaber (større værker – romaner, film novellesamlinger m.v.).
- Ældre-, nyere- og helt ny litteratur med tilhørende tidsbilleder.

Indenfor læsning arbejder Grøn gruppe stadig med:

- Højt læsning.
- Stille læsning/hjemmelæsning (træne læsehastigheden).
- Skimmelæsning (træne overblik, opfattelsesevne og referat).
- Punkt læsning.

Mundtlige discipliner på et højere plan:

- Referere, udtrykke læste og sette oplevelser og egne holdninger.
- Indgå i diskussioner, argumentere, ræsonnere og udtrykke positiv og negativ kritik overfor eget og andres arbejde.
- Fremlægge større og mindre arbejder på baggrund af arbejde med disponering af stof, til- og fravalg og vurdering af modtager/afsenderforholdet.
- Oplæse og fremføre diverse genre.

Skriftlige discipliner på et højere plan:

- Strukturering, komposition og fremstilling af en tekst.
- Bruge egne tekster som udtryksform.
- Forsøge sig i de forskellige genrer (lyrik, eventyr, noveller, sagprosa...).
- Være bevidst om, at en tekst altid kan forandres og skifte karakter (tekstanalyse i form af diverse modeller, udpluk af disse efter differentierede

behov og evner, samt bevidstgørelse om modellernes begrænsende effekt i det personlige tekstarbejde).

- Arbejde med procesorienteret skrivning og meddigtning – bevare/skabe glæden ved egen tekstfremstilling.

Tekstbehandling er nu en selvfølge, MEN håndskriften må ikke glemmes. Det er på dette alderstrin, at den personlige, regelmæssige håndskrift udvikles.

At se på billeder bliver i Grøn Gruppe udvidet til:

- At kunne se faste og levende billeder, foto, kunst, computergrafik og reklamer med kritiske øjne.
- At kunne finde holdning og budskab.
- At fortolke og analysere.
- At kunne sammenligne med og overføre til/fra andre genre.

Andre udtryksformer:

- Teater, dramatik, musical er vigtige aktiviteter.
- Skrive drama/drejebog, dagbog ved praktik o.l.
- Lave indlæg til skoleblad, ugebrev, hjemmeside, fællessamlinger o.l.
- Bearbejde bla. praktik, rejser, arrangementer, ture ud af huset, besøg af gæstelærere, elevrådsarbejde o.l – mundtligt, skriftligt eller på anden vis.

OG SÅ ER DER PROJEKTOPGAVEN!!

7. 8. og 9. klasse laver min. 1 gang om året projektopgaver i grupper, som et forarbejde til den obligatoriske opgave i 9. klasse. Der gives skemafrø i op til en uge fra 8. klasse og i 9. klasse følges reglerne på landsplan.

Når eleverne er færdige med Grøn Gruppe kan de vælge at gå til eksamen. Målet er at udruste dem til videre uddannelse og være p forkant med det, de bliver budt på der. Læseferie er på Aalborg Friskole erstattet med Læsedage på skolen, hvor faglærerne løser fagene op umiddelbart op til prøvedagen sammen med klassen. Der øves i eksamensformen, snakkes pensum, temaer og personlige indfaldsvinkler.

Vi prioriterer, at vores elever har en konstruktivkritisk holdning til samfundet og tilværelsen. Derfor er det gennem hele forløbet vigtigt at de TØR. Der ligger altid den dimension i metoderne, og hele tiden er fremlæggelse en vigtig proces.

5. Emneundervisning

(Geografi, biologi, historie, natur/teknik, samtidsorientering)

Disse fag er integreret i danskfaget for at der kan være "noget" at læse om og skrive om og tage på tur efter. Derfor kan de være vanskelige at skille ud, navnlig da de også ofte er integreret i hinanden. Det skal forstås sådan, at vi i emneforløb belyser sagen fra alle sider, så den får en geografisk dimension, en biologisk og en historisk. Vi har ikke desto mindre ansvaret for, at eleverne får kendskab til såvel indholdet som teknikkerne inden for hver faggruppe. Det er vigtigt, at eleverne "ved noget", men det er ligeså vigtigt, at de kan sætte denne viden ind i en relevant sammenhæng. Altså: Der lægges vægt på forskellen mellem informationer og viden.

Vi har ikke belyst alle de ovennævnte fag; men valgt HISTORIE ud som et eksempel på faglige sammenhænge, der bør vægtes i emnearbejdet og kursusforløbene.

5.1 Historie

Historie læses ikke som selvstændigt fag, men som en del af dansk/emne i hele forløbet. Undervisningen bygges op så eleverne gennem emnet/temaet/problemstillingen møder historiske begivenheder og

samfundsforhold fra alle tidsepoker. Den danske (nordiske) historie er central i dette forløb, således at der ved alle emner fra den store verden bliver draget paralleller til den danske historie, så verdenshistorien ses i sammenhæng med den danske.

Eleverne kan få indsigt i hvordan menneskers levevilkår og hverdag er i de forskellige kulturer, hvordan de politiske og sociale forhold er, hvilke sagnfigurer eller foregangskvinder og -mænd, der repræsenterer tiden. Desuden kan de ved arbejdende værksteder på egen krop mærke hvordan det var...!

Historiske emner i Rød (bh, kl, 1., 2. og 3. klasse):

- Stenalder.
- Bronzealder.
- Jernalder.
- Vikingetid (Gorm den Gamle, Harald Blåtand).

Historiske emner i Gul (4.-6. klasse):

- Middelalder (valdemåerne, Margrethe d. 1, Christian d. 4, Riddertiden, Reformationen, Heksebrændinger, opdagelsesrejser, 30 års krigen, enevælden).
- Istid (landskaber m.v.).

Historiske emner i Grøn (7.-10. klasse):

- 1700-tallet (pesten, lanboreformerne, stavnsbåndet ophæves).
- 1800-tallet (Slaget på Reden, englænderne tager den danske flåde, enevælden ophører, grundloven 1864).
- 1900-tallet (1. verdenskrig, kvinder får valgret, tyvernes depression, 2. verdenskrig, 60'erne EU-medlemskab).

Formålet med historieundervisningen er at styrke elevernes historiebevidsthed og identitet og gøre deres lyst til- og motivation for aktiv deltagelse i et demokratisk samfund.

Historieundervisningens dannelsesmæssige opgave består i at øge elevernes historiebevidsthed. Det indebærer en styrkelse af elevernes identitet og sammenhængsforståelse. Ved at arbejde med samspil mellem fortid, nutid og fremtid skal eleverne udvikle deres indsigt i menneskenes liv og livsvilkår gennem tiderne. Herved skal de videreudvikle deres forståelse af holdning til egen kultur, andre kulturer og menneskets samspil i naturen.

Indholdet varierer i tid, så der er kronologisk spredning. Der arbejdes med oldtid, middelalder, nyere tid, samt forestillingen om fremtiden. Undervisningen skal dække alle perioder, så eleverne kan udvikle en relativ kronologisk forståelse og kan arbejde med sammenhænge og perspektiver i det historiske forløb.

Indholdet skal:

- Blive vedkommende og perspektiverende.
- Omhandle mennesker gennem tiderne.
- Dække alle tidsepoker og bibringe en relativ kronologisk forståelse.

Indholdet organiseres i emner/temaer og problemstillinger.

Et emne defineres som arbejde med et afgrænset tidsmæssigt geografisk område. F.eks. "Bondestenalderen i Danmark" eller "Christian den 4 og hans tid".

Et tema har ikke denne præcise afgrænsning. Som eksempel på kan nævnes "Emigration" eller "Børn i Danmark".

Historiefaget henlægger ikke særlige historiske indholdsområder til særlige klassetrin. Derfor er det af betydning at en lærer orienterer sig om, hvad klassen har beskæftiget sig med tidligere (OG DET MENER VI!!). Læreren og eleverne

udvælger i samarbejde indholdet., så faget færdigheder inddrages og udvikles i løbet af undervisningen gennem hele skoleforløbet (spiralprincippet). Eleverne skal gennem hele forløbet opfordres til at fremkomme med ideer og ønsker til historieundervisningen.

Aktuelle begivenheder som f.eks. historisk jubilæer eller særudstillinger kan være udgangspunkt for valget af et emne eller tema.

Emne/temaer og problemstillinger udvælges, så eleverne i løbet af det samlede undervisningsforløb får mulighed for at beskæftige sig med historiske begivenheder og samfundsforhold fra tidsepoker. Dansk historie skal stå centralt i historieundervisningen. Eleverne skal lære at se Danmarks historie i sammenhæng med resten af Norden, Europa og Verdenshistorien. De skal endvidere lære at anskue dansk historie ud fra andre kulturers synsvinkler. Verdenshistorie og Europæisk historie kan også behandles selvstændigt.